

Rapport från Stabens studieresa till Berlin 22-24 november 2006

Syftet med resan var att bland annat studera och jämföra de sociala välfärdssystemen och statens respektive kommunens ansvar, styrning och uppföljning.

Dag 1 2006-11-22

Besök på Svenska Ambassaden i Berlin

Vid ambassaden fick vi en orientering om det tyska systemet och välfärdspolitiken av Susanne Karch.

Berlin är Tysklands huvudstad. Tyskland har 82 miljoner invånare d.v.s. nästan 10 gånger så många som Sverige. Befolkningstätheten är 231 invånare per km². (Sverige 20). De största städerna är Berlin (3,3 milj inv.), Hamburg (1,6 milj inv.) och München (1,3 milj inv.) Befolkningen är mycket ojämt fördelad över landet med koncentrationer i de gamla industriregionerna i väst. Efter återföreningen har forna Öst-Tyskland tappat 1,2 milj invånare.

Nästan 19% av den tyska befolkningen har migrationsbakgrund, det är 15,3 miljoner människor, varav 10 miljoner är födda i utlandet. 40-50 % har ingen högre utbildning (tyskar: 20%) och den genomsnittliga inkomsten ligger 200 – 300 euro under en genomsnittlig tysk inkomst. Invandringen i Tyskland är för närvarande negativ, dvs antalet utländska medborgare som emigrerar är fler än nya som invandrar.

Tyskland har dels en förbundskansler (som motsvarar statsminister eller premiärminister) dels en förbundsresident. Förbundsresidentämbetet är i huvudsak representativt men är också en form av kontrollinstans.

Riksdagen är uppdelad i ett tvåkammerssystem med dels Bundestag och dels Bundesrat. Bundestag är det tyska parlamentet. Bundestag väljer förbundskanslern. Bundesrat representerar de 16 tyska delstaterna (Bundesländer). Nya lagar och lagändringar tas i bägge kamrarna. De 16 förbundsländerna har sina egna inriksförvaltningar.

Berlin är både en stad och en delstat.

Endast staten tar in skatt och fördelar denna till förbundsländerna efter antalet invånare. Förbundsländerna fördelar i sin tur skattemedel till kommunerna.

Arbetsmarknad

I Tyskland är 4,1 milj personer arbetslösa (9,8 %). Det skiljer sig mycket mellan Västra Tyskland (8,2 %) och Östra Tyskland (15,7 %). 2,7 milj är långtidsarbetslösa dvs. har varit arbetslösa minst 2 år. Av dessa är många äldre män i östra Tyskland.

I Berlin är arbetslösheten mycket hög och en anledning är att det saknas industriarbeten. (17,1%).

Omfattningen av svartarbete är mycket stort, särskilt inom byggsektorn, och en särskild statlig myndighet inom tullen "Finanzkontrolle Schwarzarbeit (FKS)" har inrättats med uppgift att bekämpa svartarbete i Tyskland.

7,9 milj. människor har sk. "minijobb" med högst 400 Euro i månaden. Minijobben medför inga socialförsäkringsavgifter men ger inte heller arbetstagaren pensions- och sjukförsäkring.

Den genomsnittliga bruttolönen i landet är 2203 Euro och genomsnittlig nettolön 1456 Euro. Lönespridningen ökar. Avtalade antalet semesterdagar är 29 per år. Arbetstiden ökar successivt i flera branscher.

Av samtliga färvärvsarbetande deltidsarbetar 1/3 eller 11,4 milj människor. De flesta deltidsarbetande är kvinnor. Det finns inte daghem i Tyskland och Kindergarten stänger kl 12.00. På den aktuella ekonomisk-politiska agendan finns daghemsutbyggnad enligt den svenska modellen.

Tyskland har nyligen infört en föräldraförsäkring, även denna hämtad från Sverige. Försäkringen täcker 67 % av lönen under 1 år med ett tak på 1800 euro per månad. Till detta kommer ytterligare 2 månader om pappan tar ut dessa.

I Tyskland är man ansvarig för sina gamla föräldrar och deras uppehälle /försörjning om de inte klarar sig själva.

Socialförsäkringar

Socialförsäkringslagen reglerar pensionsförsäkring, arbetslöshetsförsäkring, sjukförsäkring och vårdförsäkring. Socialförsäkringarna finansieras främst genom socialförsäkringsavgifter som är kopplade till att man har en anställning. Alla personer som är anställda betalar via arbetsgivaren in avgifterna som är 42 % av lönen. Arbetsgivaren och arbetstagaren svarar för halva kostnaden var. Omkring 1/5 av de sociala avgifterna är skattefinansierade.

Ersättningar till arbetslösa arbetsföra personer och deras hushåll

"Arbeitslosengeld I" - Arbetslöshetsersättning (A-kassa)

Finansieras genom obligatorisk socialförsäkringsavgift som är 6,5 % av bruttolönen.

Ersättningen utbetalas högst 12 månader med 67 % av nettolönen för personer med barn och med 60 % av nettolönen för personer utan barn.

Ersättningstagare får arbeta max 15 tim/ vecka och tjäna max 1 600 kr per månad utan att ersättningen reduceras.

"Arbeitslosengeld II" - Arbetslöshetsersättning II (socialbidrag för arbetslösa)

Finansieras med skattemedel och är arbetsmarknadsmyndighetens, "Job Center" (AF), ansvar. Ges till alla arbetsföra arbetslösa personer mellan 16 och 65 år, och deras hushåll, vilka saknar A-kassa eller har haft A-kassa ett år. Arbetsför är den som kan arbeta minst 3 timmar om dagen.

Bidraget är behovs- och inkomstprövat och motsvarar det svenska socialbidragets konstruktion. Eventuella inkomster eller tillgångar avräknas från ersättningen.

Bidraget betraktas som en arbetsfrämjande ersättning och handläggs av Job Center (AF). Rätten till bidraget är mycket tydligt kopplat till krav på att stå till arbetsmarknadens förfogande bla. genom täta personliga besök på Job Center där det erbjuds stöd att få arbete.

Socialbidrag till icke arbetsföra personer

"Sozialhilfe" - Socialbidrag för icke arbetsföra personer

Finansieras med skattemedel och är *kommunernas* ansvar.

Handläggs och kontrolleras i princip på samma sätt som Arbetslöshetsersättning II (socialbidrag för arbetslösa). Ett nationellt register över alla socialbidragstagare finns.

Sedan 2005 finns två kategorier av socialbidrag i Tyskland, för arbetsföra respektive icke arbetsföra personer och deras familjer. Det är AF som ansvarar för bidrag och insatser till de arbetsföra och kommunen för de övriga. Det medför en tydlig koppling mellan ansvar och befogenhet till skillnad mot i Sverige där kommunen har ansvar för försörjningen men inte förfogar över insatser för arbetslösa personer.

Dag 2 2006-11-23

Studiebesök vid Senatsverwaltung für Bildung, Jugend und Sport

som arbetar på övergripande nivå med barn- och ungdomsfrågor.

Rita Hermans är chef vid Berlins Senatsverwaltung für Bildung, Jugend und Sport. Hon tar sig tid med oss trots turbulens med ny organisation, ny senator och rumsbyten – inte utan att vi kunde dra paralleller till vardagen här hemma. Avdelningen arbetar med barn och ungdom och grundtesen är det livslånga lärandet med ständig kompetensutveckling och vidareutbildning. En av deras huvuduppgifter är att förebygga att barn riskerar att fara illa.

De 12 kommunerna i Berlin har ingen egen beskattningsrätt utan är beroende av de medel som staten fördelar. Fördelningen bygger på invånarantal.

Avdelningen utfärdar riktlinjer för kommunerna. Dessa anger vilka minimikrav som ska uppfyllas. Kommunerna utför allt arbete med enskilda, t ex insatser för missbrukande eller kriminella ungdomar, ensamkommande flyktingbarn. De driver kindergarten och grundskolor med undantag för vissa skolor med specialriktning, som drivs centralt eftersom kommuner inte har eget underlag för sådan verksamhet. Normalt går barnen i sin hemskola, man betonar vikten av lokala nätverk men, som nämnt, finns även en del profilskolor. En speciell ordning är att alla lärare anställs centralt, inte av respektive skola. Det finns alltså en gemensam styrning av utbildningsverksamheten, kommunen ansvarar i stort bara för lokalerna och den icke-pedagogiska personalen. Barnen går oftast i samma skola under 6 år. Kindergarten ska erbjuda sin verksamhet, halvdagar, till alla barn 0-6 år. Förskola i svensk mening finns inte och det är ingen självklarhet för tyska familjer att lämna barnen i omsorg utanför hemmet.

Rita Hermans anger att det största problemet de har att brottas med är integration av de stora invandrargrupperna. Hon nämner särskilt grupper med turkisk och arabisk bakgrund. Det är svårt att rekrytera lärare med språk- och kulturkompetens för de nytillkomna. De största svårigheterna menar hon, rör 3:e och 4:e generationens invandrare bland vilka det uppstått fundamentalistiska tendenser båda bland pojkar och flickor. Myndigheterna lägger stor vikt vid det tyska språket som det främsta framgångsfaktorn i integrationen. Många familjer vill nu inte sätta sina barn i tyska skolor, barnen får inte vara med på skolresor, vid bad eller delta i delar av biologiundervisningen. Myndigheterna har i en del fall tagit till polishämtning av barn till skolan med hänvisning till skolplikten. Har 10-årig skolplikt. Den elev som inte klarar kunskapsmålen kan "gå om" hur många gånger som helst. Vissa områden i Berlin har stor andel barn med invanrarbakgrund, skolor kan helt sakna tyska elever. Man har i några skolor arbetat

med överenskommelser mellan elever, föräldrar och lärare om att alla ska tala tyska även på raster. Sådana initiativ har motarbetats av invandrarorganisationer exempelvis med uttalanden som: ”tyskarna tvingar våra barn att bli arier”.

Alla nyinflyttade turkiska kvinnor erbjuds tyskundervisning i lokaler som även tar emot barnen i kindergarten. Kvinnorna får förutom språkundervisning information om sociala rättigheter och skyldigheter, regelsystem, möjligheter till stöd av skilda slag. Verksamheten har givit bra resultat och kvinnorna önskar att deltagandet ska bli obligatoriskt så att kvinnor inte kan hindras av sina män eller av organisationer.

Kindergarten kan vara en verksamhet som gynnar integration. Dock är efterfrågan på kindergarten inte lika stor nu, eftersom arbetslösheten är så stor (17 % i Berlin) och kvinnorna (och även männen) är hemma. Myndigheterna skulle vilja att alla barn fick denna möjlighet till pedagogisk verksamhet och social träning. Men föräldrarätten i Tyskland är stark och det är svårt genomföra reformer som föräldrar inte efterfrågar.

Alla 5-åringar genomgår ett språktest (kan de uttrycka sig, tala i meningar, göra sig förstådda). Om de har svårigheter får de börja skolan ett halvt år före övriga barn. Detta förfaringsätt är obligatoriskt. Svårigheterna finns inte bara hos barn i invandrargrupper utan även i utsatta tyska familjer.

Låsta institutioner för ungdomar finns men Rita skulle önska att de inte behövdes utan att man skulle finna former för att hjälpa barnen på hemmaplan. Dock finns barn och unga som utgör stor risk för sig själva eller andra, så inlåsning kan vara den enda möjligheten.

I Berlin finns många ensamstående mödrar. Rita betonar att det inte finns något självklart samband mellan skolresultat och familjens ekonomiska standard. Fattigdom betyder inte att man som förälder inte har stora ambitioner när det gäller barnens skolgång.

Alla former av våld och allvarliga konflikter i skolorna ska rapporteras in till den centrala förvaltningen. Skolorna är inte alltid pigga på det. Kan ju skapa dåligt rykte. Man har analyserat rapporterna. Det har varit konflikter mellan israeler och palestinier, libaneser och syriener. Man menar att världskonflikterna avspeglas i skolans vardag. Tyska elever blir illa utsatta och på flera håll i staden har man märkt en rädsla och en resignation hos tyska elever och deras familjer. Nazistiska och andra rasistiska grupperingar utgör ett reellt problem.

Man anser att det går utmärkt att blanda barn från flera olika nationer under förutsättning att de använder tyska språket. Därmot har man mycket dåliga erfarenheter av att sätta ihop klasser med bara två nationer, det skapar lätt motsättningar.

I Berlin har man byggt upp lokala, professionella nätverk som arbetar på kvartersbas. Arbetsättet har givit bra resultat – färre ungdomsbrott t ex. Man har också uppmärksammat betydligt fler barn som misshandlas eller far illa på annat sätt. Socialarbetare fungerar som samordnare mellan yrkesgrupperna.

Den störta utmaningen nu är vad man kan åstadkomma med en allt mindre budget. Det som diskuteras är samverkan, utveckling av stödformer i öppenvård istället för institutionsvård.

Sportaktiviteter är prioriterade bl a för att integration gynnas av de gemensamma regelsystem som sportaktiviteter kräver. Dessutom ger deltagandet en känsla av tillhörighet. Under fot-

bolle-VM agerade alla som tyskar, oberoende av bakgrund och motsättningar i skolor och bostadsområden.

Teater är en annan bra uttrycksform för sammansatta grupper. Man försöker sprida tesen om att alla kan bli bra på någonting. Uppmuntrar barnet i den aktivitet som det uttrycker intresse och/eller visar talang för.

Arbete med föräldrar är inte tillräckligt utvecklat. Rita önskar ett närmare samarbete mellan skolor och socialtjänst. Många föräldrar ställer tydliga krav på skolan: bra undervisning och bra betyg. Däremot efterfrågas inte utveckling av den sociala kompetensen, samarbetsförmåga etc. Föräldrarna vet att barnen ska ut i ett hårt konkurrenssamhälle där det är strid om varje arbetstillfälle. För att inte bara betona detta har man i skolan infört bedömningar även av samarbetsförmåga och man tvingar eleverna till samarbete i grupp

Studiebesök vid Senatsverwaltung für Gesundheit, Soziales und Verbraucherschutz

som arbetar på övergripande nivå med frågor som socialbidrag (för icke arbetsföra personer och deras hushåll), vuxna med missbruksproblem och vuxna med funktionshinder. Vi träffade Ingeborg Dillman och hennes medarbetare.

Missbrukargrupper i Berlin

I Berlin med 3,33 milj invånare finns 7000-8000 intravenösa heroinmissbrukare (2006), de flesta (67%) är blandmissbrukare. 25-30 % av de intravenösa missbrukarna är kvinnor. Det intravenösa missbruket startar i regel i 20-årsåldern. Ungefär 800 intravenösa missbrukare befinner sig på de öppna drogarenorna, dvs. på gator och i parker. Mellan 12-24 % är HIV-positiva. 2005 registrerades 195 drogrelaterade dödsfall, år 2000 var antalet 225.

Sedan 1989 finns ett substitutionsprogram som kombinerar metadon med psykosociala stödinsatser. Substitutionsbehandling består till 95% av metadon och 5% av subutex eller motsvarande. 2005 deltog 3477 personer i metadonbehandling. Man räknar med att 5-10% lämnar behandlingen varje år, antingen genom att gå till annan behandling eller genom att avsluta. Medelåldern är 35 år, vilket räknas som hög ålder.

I Berlin finns 200 000-250 000 alkoholmissbrukare. Alkoholen anses vara det största problemet. Antalet registrerade alkoholrelaterade dödsfall har ökat från 604 år 2000 till 808 år 2005.

Cannabis är ett stort problem och det som ökar mest. 30% av 15-åringarna har provat cannabis och 30% av befolkningen under 65 år. Kokainet ökar också, medan designade droger ökade fram till för fyra år sedan, men ligger nu fast.

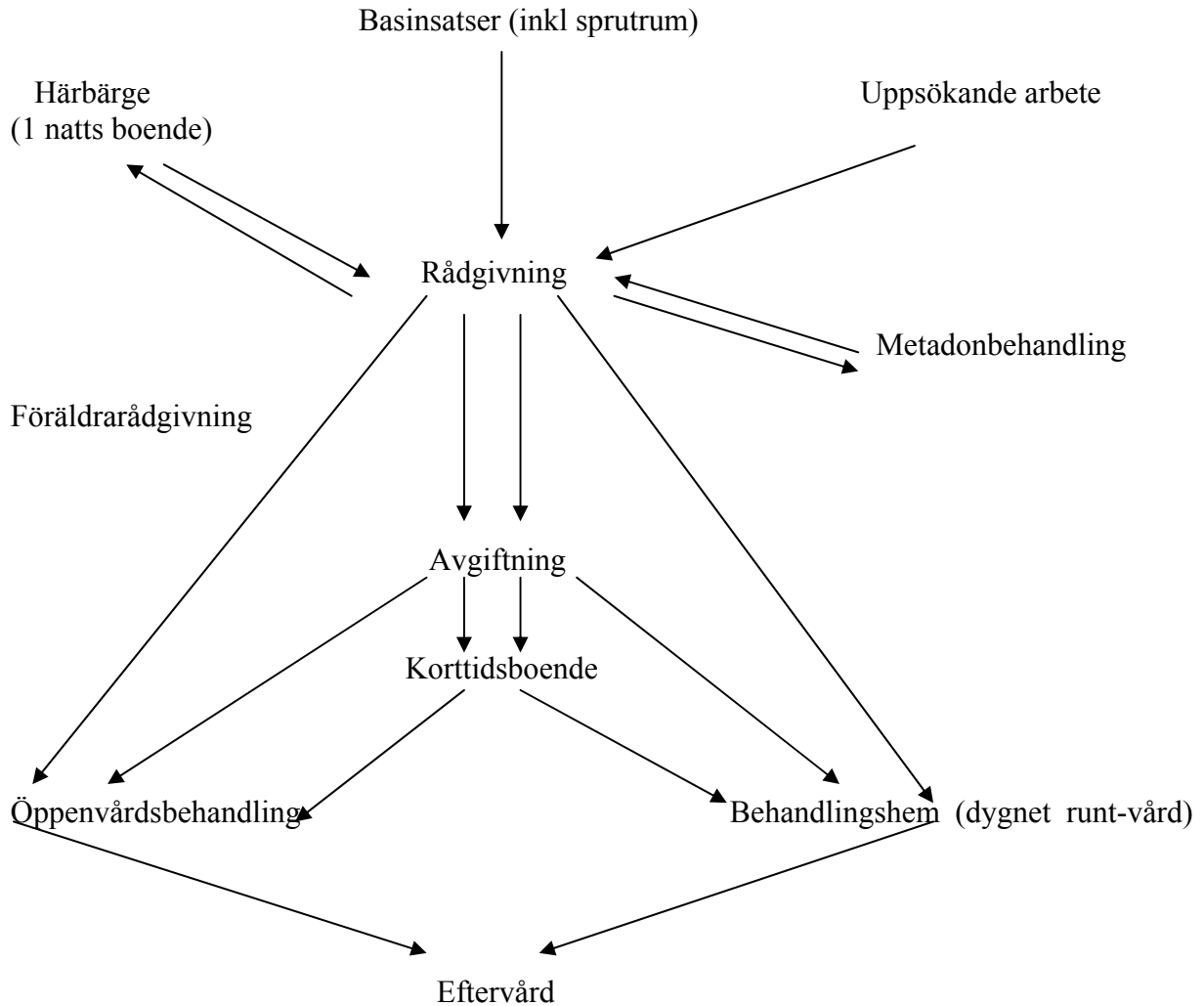
I staden finns också 50 000- 80.000 tablettmissbrukare.

Vård- och behandlingsinsatser

I Berlin finns tillgång till både substitutions- och drogfri behandling. I varje distrikt (12 st) finns tillgång till basverksamhet samt program/ verksamheter i öppenvård och institutionsbehandling. (se skiss) S.k. sprutrum finns. Det uppges inte vara svårt att få behandlingsinsatser för missbruk. Rehabilitering betalas av pensionsförsäkringen medan avgiftning betalas av hälso- och sjukvården.

Den sociala administrationen gör avtal med paraplyorganisationer som bedriver vård. Man skriver kontrakt med frivilligorganisationer och för att få bidrag till verksamhet krävs redovisning i form av uppgifter om hur många man tar emot och med vilken problematik.

Motsvarigheten till kontraktsvård och vård enligt § 34 KvaL finns.

Hemlösa

Hemlösa delas in i tre grupper:

1. Hemlösa som anmäler behov av boende hos socialtjänsten. De kan t.ex. vara personer som blivit vräkt och väntar på ny bostad. Till dem måste sängplats erbjudas, t.ex. på härbärge eller korttidsboende. Gruppen består av 4000-5000 personer.
2. Hemlösa med komplex problematik. De har rätt att ansöka om boende. Gruppen består av c:a 2300 personer.
3. Uteliggare. För dem finns natthärbärge dit man kan vända sig direkt, anonymt, samt daghärbärge. Gruppen består av c:a 1500 personer.

30% av de hemlösa tillhör åldersgruppen 18-27 år. Deras problematik är ofta arbetslöshet och 7 eller familjeproblematik. 50-605 har också drogproblematik. Många klarar inte eget boende utan behöver boendeträning/ stöd. Knappt 17 % av de hemlösa är kvinnor.

Det finns ingen bostadslöshet i Berlin, men skulder och störande beteende gör det svårt att få lägenhet. I Tyskland är det vanligare med hyreslägenheter än med bostadsrätter, framförallt i storstäderna.

Omsorgen om funktionshindrade i Berlin

I Tyskland garanterar författningen ett existensminimum som också innebär delaktighet i samhället. Funktionshindrade indelas i fysiskt och psykiskt funktionshindrade.

Indelning i arbetsdugliga som kan arbeta minst 3 timmar per dag och i arbetsodugliga som blir socialverkets (socialtjänstens) ansvar. Statliga organisationer är skyldiga att se till att praktikplatser är öppna för alla och tillgängliga. Tillgängligheten till arbetsplatser är dock inte alltid så god.

I Berlin så är det hög arbetslöshet (17,1%) och det är brist på industriarbeten i Berlin eftersom ingen större produktion finns där. Detta gör det extra svårt för funktionshindrade att komma in på arbetsmarknaden. Det finns integrationsföretag som arbetar med att få funktionshindrade ut i arbete.

Det finns också speciella verkstäder för funktionshindrade och särgrupper för de svårast funktionshindrade. De som kan erbjuda en funktionshindrad en arbetsplats får bidrag för assistans och för lönetillägg från samhället. Målsättningen är att de funktionshindrade ska få pengar direkt och att de själva ska kunna bestämma hur de ska användas. Om man inte klarar av att sköta ekonomin så erbjuds man hjälp med det.

Det stöd som hemmaboende får är färdtjänst, hjälp av boendestödjare/assistans och hjälp till en fritid. Det beror på vad man bor hur detta stöd och hjälp ser ut. Stödet är främst hjälp med mat och påklädning. Det finns 340 boendestödjare som inte är anställda av kommunen utan kommer från frivillorganisationer. Kommunen kan gå in och förhandla priser för stödet. Kostnaden betalas främst av sjukförsäkringen och ifall det inte räcker så går kommunen in och betalar. Den funktionshindrade måste redovisa hur pengarna för boendestödet har använts. För att ha någon sorts kvalitetskontroll så görs det heminspektion av kommunen. Avtal mellan aktör och kommun skrivs för att reglera verksamhet och betalning. Ett mycket stort ansvar vilar på anhöriga och därför är det lätt att tänka sig att ett självständigt liv är få förutnat.

Det finns två huvudformer av boende, stationärt boende som är ett institutionsboende med 3000 platser och ambulantlyn boende som är en form av korttidsboende-gruppboende med 3000 platser. Berlin har inga egna boenden utan dessa står samariterförbund, stiftelser och kyrkor för. I de 3000 stationära platserna ingår 450 platser för svårt skadade barn.

Sammanfattningsvis så kan man säga att omsorgen om funktionshindrade har kommit mycket längre i Sverige än i Tyskland. Faktorer som hög arbetslöshet och dålig ekonomi är säkert bidragande men känns som om de är ett flera årtionden efter oss i hur man tänker runt omsorgen om funktionshindrade.

"Sozialhilfe" - Socialbidrag för icke arbetsföra personer

Finansieras med skattemedel och är *kommunernas* ansvar. Mottagare är främst ensamstående mödrar med barn, ålderspensionärer utan tillräcklig pension, funktionshindrade och personer med sociala problem som exempelvis missbruk.

Handläggs och kontrolleras i princip på samma sätt som Arbetslöshetsersättning II (socialbidrag för arbetslösa).

Bidraget är behovs- och inkomstprövat och motsvarar det svenska socialbidragets konstruktion. Eventuella inkomster eller tillgångar avräknas från ersättningen.

Den reguljära ersättningen är 345 €/ månad eller 276 € / månad för personer under 25 år. Extra tillägg beviljas vid behov till hyra och värme, barn, make eller partner, ensamstående föräldrar och vid särskilda behov till exempelvis hemutrustning eller spädbarnsutrustning.

40 € /månad betalas in till pensionsförsäkringen.

Dag 3 2006-11-24

Studiebesök på Akinda

som är ett kombinerat boende och stödcenter för ensamma minderåriga flyktingungdomar. Akinda ligger på Paulsenstrasse i sydvästra Berlin. AKINDA står för Ausländische Kinder In Deutschland Allein.

Vi välkomnades av Andreas Meissner, som är anställd på Akinda. Han visade oss runt på centret, informerade oss om flyktingsituationen i Tyskland (Berlin) och berättade om Akindas verksamhet. Akinda ingår i flyktinghjälporganisationen Xenion, som är en del av NGO-sektorn. Xenion och Akinda stöds av många sponsorer, bl.a. Terre des Hommes, Jugend- und Familienstiftung, privatpersoner, olika EU- och FN-organ. Akinda erbjuder både boende, socialt stöd och psykologisk behandling till utsatta flyktingungdomar, som kommit ensamma till Tyskland. En av centrets viktigaste angelägenheter är att erbjuda alla ungdomar som bor i Berlin s.k. "private guardians". Ekonomiskt och socialt tas minderåriga flyktingar tämligen väl om hand på så vis att barnen/ungdomarna har samma rättigheter som tyska barn och ungdomar vad gäller utbildning, hälso- och sjukvård samt tandvård. Akinda samarbetar också med universitetet i Berlin och kan på så vis anordna särskilda kurser i t.ex. data för äldre ungdomar och unga vuxna. För vuxna finns inom Xenion möjlighet till rådgivning i asylprocessen, krisstöd, terapeutisk behandling, kontakt med socialsekreterare och möjligheten att få en "stödperson". Centret har även kontakt med speciella läkare.

Andreas Meissner berättade att ungefär 1.000 minderåriga ensamma flyktingar uppskattas leva idag runtom i Berlin. 80% är pojkar i åldrarna 13-18 år. Vanliga ursprungsländer är Vietnam, Bangladesh, Indien, Tjetjenien och olika afrikanska stater. Bland de vuxna är de vanligaste ursprungsländerna den kurdiska delen av Turkiet och Tjetjenien. Många har passerat flera länder innan de når Tyskland, och det finns organiserade ligor som ägnar sig åt människosmuggling och människohandel. Det händer att barn/ungdomar plötsligt försvinner, eller försvinner och dyker upp i ett annat land. Många flyktingar blir inte "upptäckta" förrän de har vistats en ibland ganska lång tid i landet, och det gäller även minderåriga. Flertalet flyktingar tar sig in i landet med bil, buss eller till fots, och ansöker inte om asyl eftersom det är mycket svårt att nå upp till flyktingsstatus.

De flesta får i stället något som heter "toleration status", som innebär att man får bo i Tyskland tillsvidare, men enbart i en bestämd kommun. Personen får inte lämna "sin" kommun.

Flertalet flyktingar vill bo i det forna Västtyskland eller i Berlin, p.g.a. problem med rasism och nazism i forna Östtyskland. Med *toleration status* får man inte ägna sig åt högre studier, och lediga arbeten ska i första hand erbjudas tyska medborgare eller personer med uppehållstillstånd, vilket i praktiken leder till att flyktingar med *toleration status* inte heller har tillåtelse att arbeta. Det lär finnas personer som levtt 18 år i Berlin med *toleration status*. Denna fråga är en mycket het politisk fråga i Tyskland, och det diskuteras olika lösningar på problemen som *toleration status* skapar.

Det är först när personen får allvarliga problem som han/hon aktualiseras hos myndigheterna. För minderåriga gäller att god man utses, som tillvaratar de juridiska perspektiven. Barnet/ungdomen placeras på ett särskilt barnhem för utredning och när utredningen är klar bestäms det var barnet/ungdomen ska bo. Det kan vara familjehem, särskilda grupphem för ensamma flyktingbarn/ungdomar eller på någon institution typ våra HVB. Det finns ca 16 särskilda grupphem i Tyskland för minderåriga flyktingar. Antalet platser per grupphem varierar mellan 10-70. Akinda är ett sådant särskilt grupphem.

Övriga aktiviteter

Vi hann även med att besöka många historiska platser såsom Brandenburger Tor, TV-tornet vid Alexanderplatz, Judiska muséet, riksdagshuset, Checkpoint Charlie och den del av muren som återstår. Det blev många och långa promenader runt staden och vi klarade även att resa med lokaltrafiken som var mycket väl utbyggd med bussar, spårvagn, tunnelbana och pendeltåg.

Vi blev mycket väl bemötta och omhändertagna på de olika studiebesöken och studieresan var givande. Sammanfattningsvis kan vi konstatera att de sociala välfärdssystemen och statens respektive kommunens ansvar är relativt lika organiserade i Tyskland jämfört med i Sverige. De problem de har att brottas med är också väldigt lika de vi har här hemma.

Slutligen gäller: "Wenn jemand eine Reise tut, dann kann er was erzählen". Man lär sig alltid nåt!

Fredrik Jurdell
Anette Agenmark
Helena Altvall
Elsie Edlund
Tina Heinsoo
Christina Höglblom
Linda Kilter
Katarina Munier
Annalena Norrbom
Gunilla Olofsson
Susanne Rydberg-Lif

